

POSTANOWIENIE

10 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Krzysztof Wesołowski

na posiedzeniu niejawnym 10 października 2024 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa S. S.

przeciwko M. S.

o rozwód,

na skutek wystąpienia przez Sąd Okręgowy w Szczecinie

postanowieniem z 5 sierpnia 2024 r., X RC 1912/20,

o przekazanie do sądu równorzędnego,

**odmawia przekazania sprawy innemu sądowi
równorzędnemu.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 5 sierpnia 2024 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie w sprawie z powództwa S. S. przeciwko M. S. o rozwód wystąpił do Sądu Najwyższego o przekazanie sprawy do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu z uwagi na dobro wymiaru sprawiedliwości (art. 44¹ § 1 k.p.c.). W uzasadnieniu Sąd Okręgowy wskazał na okoliczności przytoczone przez powoda, a mianowicie, że w sprawie zawnioskowany jest świadek M. S., będący synem sędziego Sądu Okręgowego w S. w stanie spoczynku H. S., a powód pozostaje w konflikcie z M. S. Według powoda, także H. S. ma do niego pretensje. Pozwana M. S. pozostaje w bliskich relacjach towarzyskich z H. S. H. S. pełnił wieloletnią służbę sędziowską w Sądzie Okręgowym w S., był przez sześć lat Prezesem tegoż Sądu, czyli zwierzchnikiem

wielu sędziów, w tym orzekających obecnie w Wydziale, w którym toczy się sprawa stron o rozwód. Bierze on nadal udział (pomimo stanu spoczynku) w spotkaniach sędziów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z treścią art. 44¹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy może przekazać sprawę do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu z sądem występującym, jeżeli wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości, w szczególności względ na społeczne postrzeganie sądu jako organu bezstronnego. O przekazanie sprawy może wystąpić sąd właściwy (§ 2). W postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 2018 r., III KO 54/18 wskazano, że przez "dobro wymiaru sprawiedliwości" należy rozumieć potrzebę ukształtowania w opinii społecznej przekonania o obiektywnym działaniu sądów i zachowaniu bezstronności w rozpoznaniu każdej sprawy. Z uwagi na wyjątkowy charakter instytucji przekazania, stanowiącej odstępstwo od zasady rozpoznawania sprawy przez sąd właściwy, niedopuszczana jest wykładnia rozszerzająca. Nie ulega wątpliwości, chociażby ze względu na przykładowo wskazany w powołanym przepisie "względ na społeczne postrzeganie sądu jako organu bezstronnego", że omawiana przesłanka powinna być oceniana w odniesieniu do sądu jako takiego, do zbiorowości sędziów danego sądu, a nie do konkretnego sędziego. Do przekazania sprawy do innego sądu może zatem dojść jedynie w razie powstania okoliczności faktycznych odnoszących się do przedmiotowych lub podmiotowych cech konkretnej sprawy, świadczących jednoznacznie o tym, że jej rozpoznanie przez sąd właściwy miejscowo i rzeczowo według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego byłoby niezgodne z interesem publicznym i sprzeciwiałoby się dobru wymiaru sprawiedliwości.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że przepis art. 44¹ k.p.c. ma na względzie przeszkody dotyczące danego sądu jako organu wymiaru sprawiedliwości, a nie przeszkody odnoszące się do poszczególnego sędziego, czy poszczególnych sędziów, gdyż w tym przypadku do rozwiązania zaistniałych wątpliwości służy instytucja wyłączenia sędziego od orzekania w danej sprawie. Podstaw stosowania omawianego przepisu nie należy utożsamiać z podstawami wyłączenia sędziego, jeżeli zatem w ocenie sędziego referenta istnieją podstawy do jego wyłączenia, należy wdrożyć odpowiednie postępowanie, pozostawiając ocenę

właściwemu sądowi (postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 września 2020 r., IV CO 191/20; z 26 czerwca 2020 r., IV CO 108/20; z 7 maja 2021 r., I CO 53/21, z 8 września 2022 r., III CO 540/22). Okoliczności wskazane w postanowieniu zawierającym wniosek o przekazanie sprawy innemu sądowi równorzędnemu nie uzasadniają zastosowania art. 44¹ § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy nie przedstawił bowiem przekonującej i szerszej argumentacji wyjaśniającej, dlaczego fakt pozwania przez strony sporu z sędzią w stanie spoczynku i jego synem stanowi o istnieniu przeszkody dla rozpoznawania sprawy, dotyczącej całego sądu jako organu wymiaru sprawiedliwości.

Jak wskazuje się w orzecznictwie, okoliczność, że strona może być osobą osobiście znaną przez niektórych czy większość sędziów orzekających w występującym sądzie może powodować jedynie uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności, dotyczącą konkretnego sędziego lub sędziów. Jednakże w takim przypadku mogą zachodzić podstawy zastosowania przepisu art. 49 k.p.c. Wówczas sprawę rozpoznaje inny sędzia tego samego sądu, a gdyby jego nie było, zachodzi sytuacja, gdy sąd właściwy nie może z powodu przeszkody rozpoznać sprawy i musi wystąpić do sądu przełożonego o wyznaczenie innego sądu równorzędnego, ale wówczas w innym trybie tj. na podstawie art. 44 k.p.c. Okoliczności wskazane w wniosku rozważać by można jako stanowiące podstawę dla wyłączenia poszczególnych sędziów Sądu Okręgowego (art. 49 § 1 k.p.c.).

O konieczności przekazania sprawy innemu sądowi równorzędnemu, o którym mowa w art. 44¹ § 1 k.p.c., nie może świadczyć ewentualne zaistnienie przesłanek wyłączenia sędziego od rozpoznania sprawy w stosunku do części, nawet istotnej, sędziów sądu występującego. Podstaw stosowania art. 44¹ § 1 k.p.c. nie należy bowiem utożsamiać z podstawami wyłączenia sędziego (postanowienie Sądu Najwyższego z 19 listopada 2020 r., V CO 213/20, z 28 września 2021 r., II CO 72/21). Przekazania sprawy w trybie art. 44¹ k.p.c. (wyłączenia sądu) nie można także uzasadniać złożeniem wniosku (wniosków) o wyłączenie (wszystkich) sędziów, gdyż w tym aspekcie przepisami szczególnymi, a tym samym wyprzedzającymi stosowanie art. 44¹ k.p.c. i powodującymi bezzasadność wystąpienia sądu o przekazanie sprawy na tej podstawie jest art. 44² i art. 48¹ (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2019 r., V CO 294/19,

OSNC 2020 Nr 9, poz. 75 i z dnia 30 stycznia 2020 r., III CO 4/20, OSNC 2020 Nr 9, poz. 78).

Jeżeli zatem w sądzie właściwym orzeka sędzia wyłączony z mocy ustawy (art. 48 § 1 pkt 1- 4 k.p.c.) aktualizuje się obowiązek wyznaczenia innego sądu równorzędnego do rozpoznania sprawy z udziałem tego sędziego na podstawie art. 48¹ k.p.c. W takim jednak przypadku wystąpienie należy skierować do sądu przełożonego nad sądem występującym. Adresatem tego przepisu jest więc sąd właściwy do rozpoznania sprawy w pierwszej instancji i sąd nad nim bezpośrednio przełożony, którym w przedmiotowej sprawie nie jest Sąd Najwyższy.

Z tych powodów, na podstawie art. 44¹ § 1 k.p.c., orzeczono jak w sentencji postanowienia.

M.L.

[ms]